

інтернаціоналізмів, що дає можливість виходу української економіки як науки на міжнародний рівень.

Не менш важливим показником мовної компетентності є також **стилістична** компетентність, в основі якої лежить не лише розуміння граматичної структури та семантики слів, а й способи їх сполучуваності у синтаксичних конструкціях. Порушенням стилістичної норми, наприклад, є помилкові поєднання словосполучень на зразок: *купити в розстрочку* (замість *на виплат*), *підняти питання / проблему* (замість *порушити питання / проблему*), *приймати участь* (замість *брати участь*) та ін.

У процесі формування лінгвістичної комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх фахівців-економістів не менш важливим є також виховання особистісних якостей, зокрема таких, як цілеспрямованість, креативність, ініціативність, прагнення до самовдосконалення, уміння продумано й своєчасно приймати рішення під час виконання професійних обов'язків. Отже, сучасний стан розвитку економічної науки (як і будь-якої іншої) характеризується існуванням комунікативної та когнітивної парадигм у їхньому поєднанні, оскільки сконцентровує увагу студентів як на пізнавальній компетентності, орієнтованій на стимулювання їхньої інтелектуальної активності, так і на комунікативній, орієнтованій на формування мовленнєвого автоматизму в загальнокультурному й професійному планах.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К., 2004. – С. 10–11.
2. Вовк О. І. Вимоги до вправ для формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів / О. І. Вовк // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – Черкаси, 2011. – № 209. – С. 190–192.
3. Єрмоленко С. Я. Культура мови / С. Я. Єрмоленко // Українська мова. Енциклопедія. Вид. 2-е. – К., 2004, с. 286 – 287.
4. Кошляба І. Формування іншомовної комунікативно-когнітивної компетентності студентів вищих медичних закладів / І. Кошляба // Мова: класичне – модерне – постмодерне. Зб. наук. статей. – К., 2014. – С. 71 – 78.
5. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність і головні принципи та компоненти процесу навчання професійно-орієнтованого спілкування / Н. А. Сура // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. – 2003. – № 4. – С. 190 – 192.
6. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский // М., 1972. – 122с.
7. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму / Н. П. Шумарова // К., 2000. – 283 с.

Малінко О.Г.,
старший викладач кафедри іноземних мов
факультету маркетингу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ЯК ЗАСІБ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті висвітлюється наукове підґрунтя структурно-змістової моделі дистанційного навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, мультимедійний підхід, зміст та стратегії, вищі навчальні заклади.

Abstract. The article highlights the scientific basis of the structural contents model of the distance learning of foreign languages in the establishments of higher learning of Great Britain.

Key words: distance education, distance learning, multimedia approach, contents and strategies, institutions of higher learning.

Складовими системи дистанційного навчання будь-якої галузі знань є мета, зміст, принципи, методи, засоби, форми і механізм контролю та оцінювання результативності її функціонування. У процесі дослідження ми з'ясували наукове підґрунтя структурно-змістової мо-

делі дистанційного навчання іноземних мов, яка інтегрує основні його компоненти. Сутність дистанційного навчання полягає у задоволенні освітньо-фахових потреб всіх бажаючих набути знання, вміння і навички з іноземних мов, розширити діапазон знань, поглибити та удосконалити їх. Задоволення освітньо-фахових потреб в оволодінні іноземних мов на відстані потребує перш за все чіткого визначення мети, завдань та змісту навчальних програм. Саме зміст є основною ланкою системи дистанційного навчання, детермінований метою підготовки спеціаліста.

Внаслідок аналізу змісту навчання іноземних мов з'ясовано, що він охоплює: а) сфери спілкування, теми та ситуації; б) мовний та мовленнєвий навчальний матеріал; в) знання, навички та вміння мовлення. Зрозуміло, що в процесі дистанційного навчання неможливо охопити всі сфери спілкування людей. Тому перед фахівцями постає питання диференційованого відбору змісту дистанційного навчання іноземних мов. У зв'язку з цим зміст і обсяг навчального матеріалу переважно має авторські ознаки, зумовлені різними науковими підходами, принципами та мотивацією суб'єктів дистанційного навчання. Разом з тим у розробці змісту дистанційного навчального курсу з іноземних мов простежується дотримання таких вимог: визначення розділів і тем, базових понять з урахуванням особливостей спеціальності студентів; добір оригінальних письмових текстів, що відповідають тематиці та проблемам певної спеціальності; добір мовного мінімуму та екстралінгвістичної інформації з текстів; розподіл відібраного матеріалу на дві частини, які відповідно визначають зміст навчання читання та письма; окреслення тих навичок і вмінь читання та писемного мовлення, які необхідно сформувати у студентів на основі відібраного матеріалу; визначення оптимального обсягу лінгвістичної інформації, яку мають отримати студенти для розвитку відповідних навичок і вмінь; добір та упорядкування навчальних текстів для навчання читання та письма з урахуванням повноти їх репрезентативності щодо змісту навчання [3, 7].

Явно виражений професійно-орієнтований характер дистанційного навчання іноземних мов зумовлює переважно вибір різноманітних ситуацій професійно-трудової сфери. Окрім цього до змісту дистанційного навчання іноземних мов включають окремі теми та ситуації соціально-побутової, соціально-культурної сфер, сфери громадської діяльності, які органічно поєднуються в реальному житті [5]. Наприклад, тема «У відрядженні за кордоном» вимагає не лише вивчення майбутнім спеціалістом фахових тем, але й потребує повторення та інтегрування таких тем, як «Про себе», «Знайомство», «У готелі», «В ресторані», «Покупки» тощо.

Особливу увагу фахівців, що цілком правомірно, привертає проблема відбору мовного та мовленнєвого матеріалу для навчання студентів у системі дистанційної освіти, який включає оптимальні обсяги з фонетики, лексики та граматики. Мовленнєвий матеріал складається з мовленнєвих зразків різних рівнів: словоформ, словосполучень, фразового рівня понадфразової єдності, текстів [4].

Наприклад, у навчальних закладах Великої Британії зміст дистанційної освіти з оволодіння іноземних мов окреслений у навчальних планах і програмах, розроблених відповідними освітніми установами. Реалізується безпосередньо у навчальному процесі через підручники, посібники, дидактичні матеріали, сучасні інформаційно-комп'ютерні технології. «Навчальна програма – документ, який визначає зміст і обсяг знань, умінь і навичок з навчального предмету, необхідних для засвоєння, зміст розділів і тем з розподілом їх за роками навчання» [6]. Тобто, програма дистанційного курсу іноземних мов – це документ, у якому в стислому вигляді представлена науково обґрунтована концепція навчання іноземних мов і водночас виступає інструментом її реалізації. Окрім цього вона включає фундаментальні положення з філософсько-соціальних наук, сучасні досягнення психолого-педагогічних наук відповідно до науково-технічного прогресу та інновацій в галузі іноземних мов. Навчальні програми з курсів іноземних мов передбачають оптимальні пропорції теоретичного та практичного матеріалу з явно вираженим акцентом на практичному оволодінні студентами обраної мови.

Слід підкреслити, що програми дистанційного навчання іноземних мов у закладах Великої Британії відрізняються гнучкістю та варіативністю, що дає можливість задовольнити потреби і вимоги найвибагливіших споживачів знань іноземних мов.

Аналітико-синтетичний огляд літератури з проблеми дистанційної освіти дозволяє констатувати, що розробка програм дистанційного навчання іноземних мов починається зі збору інформації щодо професійно-фахових потреб студентів з урахуванням особливостей процесу дистанційного навчання. До розробки навчальних програм залучаються фахівці-професіонали даного навчального предмету, програмісти, фахівці технічного забезпечення, дизайнери, художники, редактори, допоміжний персонал, члени адміністрації та ін. Фахівці

забезпечують зміст та обсяг навчальної програми, працівники технічного забезпечення розробляють, підтримують навчальні програми в технічному аспекті, встановлюють обладнання і забезпечують його функціонування. Допоміжний персонал вирішує питання, пов'язані з реєстрацією студентів, розмноження і забезпеченням їх навчальними матеріалами, складанням розкладу, управлінням технічними ресурсами тощо. Адміністрація навчальної установи дистанційної освіти забезпечує умови та організацію дистанційного навчання. У взаємодії означені кадри забезпечують ефективне використання змісту, матеріально-технічних та технологічних ресурсів відповідно до навчальних цілей і завдань дистанційного навчання іноземних мов. Отже, у процесі визначення змісту навчальних програм дистанційної освіти іноземних мов застосовується командний підхід, побудований на принципі інтеграції зусиль членів колективу установи та синергетики змісту дистанційного навчання [1; 2]. Ось чому розробка одного курсу дистанційного навчання іноземних мов триває 3-4 роки і вартість його складає близько 1 млн. фунтів стерлінгів. Зазначимо також, що програми повністю оновлюються кожні вісім років, а в разі необхідності – кожного року або навіть кожного семестру. Це свідчить не тільки про значущість окресленої проблеми і успішність її розв'язання у Великій Британії, яка забезпечує фінансування дистанційної освіти, але й про дотримання принципів гнучкості та оперативності у розробці навчальних курсів.

Результатом роботи кадрової команди є поява навчальних матеріалів. Свідченням їх високої якості є той факт, що ними користуються студенти не лише певного закладу, але й багатьох інших. Тобто вони є набагато відкритішими для громадськості у порівнянні з навчальними матеріалами традиційних навчальних закладів. Зокрема, навчальними матеріалами з іноземної мови, розробленими та виданими Відкритим Університетом, користуються не лише його студенти, але й студенти інших навчальних закладів Великої Британії. Нами з'ясовано, що науково-обґрунтований зміст навчального матеріалу з іноземної мови в системі дистанційної освіти, окреслений у навчальних планах і програмах, дає можливість студентам відчувати себе не ізольовано (на відстані), а комфортно. Особливо цьому сприяє допомога тьютора та навчального закладу в цілому на будь-якому етапі навчальної діяльності студентів. Слід наголосити, що навчальні заклади дистанційної освіти забезпечують кожного студента пакетом навчальних матеріалів, зміст яких залежить від обраного курсу іноземної мови та рівня підготовки студентів. Він включає: програму навчання із змістом матеріалу, необхідного для засвоєння; пояснювальну записку; спеціально розроблені підручники та робочі зошити; друковані матеріали (таблиці, ілюстрації, схеми); аудіокасети та відеозаписи, CD-ROM та програмне забезпечення; розклад телепрограм та радіопередач на національних мережах; книжки для самоперевірки та самооцінювання знань; навчальний план курсу з датами початку та закінчення вивчення різних компонентів курсу, телевізійних передач, кінцевого терміну здачі домашніх завдань, іспитів після закінчення курсу, консультацій тощо.

У процесі дослідження окресленої теми з'ясовано, що результативність вивчення іноземної мови на відстані залежить від закладених у його зміст стратегій. По-перше, навчальні матеріали з іноземної мови структуровані у логічній послідовності; по-друге, поширеною практикою у дистанційному навчанні іноземних мов є використання мультимедійного підходу з метою удосконалення процесу навчання, тобто підбір найбільш доцільного засобу або поєднання кількох засобів для ефективного досягнення цілей навчання; по-третє, створення умов та ситуацій, які спонукали б студентів до глибокого, а не поверхневого навчання.

Розглянемо ці стратегії детальніше. Щодо логічності викладу матеріалу, то когнітивна теорія передбачає детальне його вивчення у логічній послідовності, а також усвідомлення студентами з самого початку навчання логічного взаємозв'язку між різними його компонентами. Відповідно до цієї теорії на будь-якому етапі навчального процесу студенти чітко усвідомлюють результати своїх досягнень або їх вплив на цілі, які мають бути досягнуті. Подібна цій теорії, біхейвіористська теорія, пропонує чіткість визначення цілей та засобів їх досягнення. Студенти мають бачити реальні успіхи у навчанні, відчувати, що поставлені цілі є досяжними у разі успішного навчання.

Щодо мультимедійного підходу до навчання, то, як свідчить зарубіжний досвід, використання різних медіа засобів значною мірою покращує процес вивчення іноземних мов. Як зазначає Д. Даніель, курси або програми, які використовують різноманітні медіа засоби послідовно (окремо) або разом (комбіновано), є мультимедійними («multi-media»). Проте зазначимо, що за останні роки термін мультимедіа дещо змінив своє первинне значення. Тепер він здебільшого асоціюється з комп'ютерними програмами, які використовують всі можливості комп'ютера (тексти, графіку, малюнки, звук та відео).

У зв'язку з тим, що у процесі дистанційного навчання студенти навчаються відокремлено (автономно) від навчального закладу, тьютора та інших студентів, то, як зазначають Ф. Мартон і Р. Сальо, можна спостерігати «поверхневий підхід» до навчання, тобто намагання сконцентруватися на запам'ятовуванні окремої інформації. Але для успішної навчальної діяльності необхідний «глибокий підхід» до навчання, тобто студенти мають концентрувати увагу переважно на розумінні повної, загальної інформації. Тому у навчальних закладах Великої Британії докладають значних зусиль для створення відповідних умов для глибокого та усвідомленого підходу до навчання. А тому їх метою, окрім вивчення мови, є розвиток у студентів певних професійних умінь, а саме: розв'язання виробничих проблем, самостійного прийняття рішень, безбар'єрного спілкування, що співзвучно з новою парадигмою освіти особистісно-орієнтованого підходу, де проблемність стає провідним принципом навчання. Адже проблемне навчання передбачає вміння у певних ситуаціях побачити проблему, яка вимагає дослідження; висувати гіпотези її розв'язання; відшукувати необхідні дані, факти, інформацію. У навчальних закладах дистанційної освіти намагаються стимулювати студентів до відповідальності за те, як вони навчаються, ретельніше контролювати досягнення і успіхи у власному навчанні.

Отже, центральною ланкою діяльності закладів дистанційної освіти у Великій Британії є визначення змісту та обсягу навчального матеріалу залежно від їх типу та кваліфікаційно-фахового рівня. У зв'язку з цим в країні традиційно склалася практика розробки змісту освіти з іноземних мов (навчальні плани, програми, курси, спецкурси, дидактичні матеріали) командою висококваліфікованих фахівців, що забезпечує його відкритість та доступність широкій громадськості. Глибоко продуманий, визначений та реалізований зміст навчання іноземних мов забезпечує студентам високий рівень освіти, практичних навичок і вмінь володіння іноземною мовою, сприяє їх інтеріоризації в соціокультурне середовище, фаховій активності.

Встановлено, що організація та формування змісту дистанційного навчання іноземних мов у навчальних закладах Великої Британії має свою специфіку. Вона полягає в тому, що він формується від потреб студентів безпосередньо кожним навчальним закладом. Тобто в наявності централізованих навчальних планів та програм немає потреби. Тому навчальні плани і програми є динамічними та гнучкими, що дає можливість враховувати особливості запитів студентів та рівні їхньої навчальної підготовки. І тому характерною ознакою їх є різноманітність за змістом, рівнями, обсягом.

За результатами дослідження проблеми дистанційного навчання іноземних мов у закладах освіти Великої Британії вважаємо за доцільне трансформацію зарубіжного досвіду функціонування системи дистанційної освіти в систему освіти в Україні, а саме: створення нормативно-правової бази дистанційної освіти, навчально-матеріальної бази та технічного оснащення, забезпечення педагогічними кадрами, спеціально підготовленими для діяльності в системі дистанційної освіти, в т. ч. дистанційного навчання іноземних мов.

Література

1. Drake M. The curse of the course team // Teaching at a Distance. – 1979. – №16. – P.50-53.
2. Melto R. F. Planning and developing open and distance approach. – London: Routledge, 2002. – 223 p.
3. Муліна Н. І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): Дис. канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2001. – 225 с.
4. Ніколаєва С. Ю., Петрашук О. П., Бражник Н. О. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. – К.: Ленвіт, 1996. – 90 с.
5. Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русский язык, 1981. – С. 61–67.
6. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.
7. Тарнопольский О. Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу. – К.: Вища шк., 1993. – 167 с.